

УДК 378:373.5.091.12.011.3-051:821.161.2]:004
DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2023.86.23>

О. Д. Кулик

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри української лінгвістики і методики навчання
Університету Григорія Сковороди в Переяславі

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФАХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ: КВАЛІФІКАЦІЙНА ВИМОГА, ПОТРЕБА ЧИ ВИПРОБУВАННЯ?

Авторка статті розглядає використання інформаційно-комунікаційних технологій у фаховій діяльності вчителя як чи не найактуальнішу педагогічну проблему, доводить, що й до сьогодні поза увагою науковців залишилося питання щодо дієвого застосування ІКТ на уроках української мови з одночасним зростанням ефективності праці вчителя й учнів без збільшення навантаження. Учителі активно послуговуються ІКТ під час дистанційного навчання, знаходять різні способи застосування їх у педагогічній практиці, однак опановують ІКТ самостійно методом спроб і помилок, пошук триває постійно, що збільшує педагогічне навантаження вчителів. Мета статті – виявити проблеми щодо застосування ІКТ у фаховій діяльності вчителів української мови, з'ясувати причини, запропонувати шляхи розв'язання.

З оперттям на результати анкетування вчителів української мови авторка довела, що інформаційно-комунікаційні технології під час навчання, зокрема й української мови, – і кваліфікаційна вимога, і потреба, і водночас випробування вчителя. Ефективність упровадження ІКТ неможливо констатувати на початковому етапі впровадження, лише після довготривалого застосування. Задля того, щоб використати максимальні можливості і забезпечити педагогічну доцільність застосування засобів ІКТ на уроках української мови без ускладнення організації освітнього процесу та збільшення навантаження на його учасників, авторка рекомендує не лише скеровувати учителів на самоосвіту чи навчати на курсах підвищення кваліфікації, а й забезпечити довготривалу методичну підтримку, зовнішню і внутрішню мотивацію, розробити механізми популяризації досвіду інших вчителів щодо ефективності застосування конкретних ресурсів в межах того чи того навчального предмета, акцентувати увагу не на конкретних ІКТ, а на нових технологіях навчання з використанням конкретних ІКТ. За такого підходу навантаження вчителів зменшиться, їхня робота стане більш продуктивною, мотивованою, а з мотивованим вчителем учні зможуть отримувати якісну освіту.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, вчителі української мови, навчання, освіта, урок.

Постановка проблеми. Дистанційне / онлайн-нове навчання сьогодні стало невіддільним складником освітнього процесу і докорінно змінило комунікативну взаємодію його учасників. Воно потребує інформатизації освітнього простору, інтенсивного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, що, своєю чергою, розмиває традиційні межі між простором і часом, формальним і неформальним освітнім середовищем, використанням цифрових інструментів для навчання та особистого використання. Інформаційно-комунікаційні технології змінили узвичаєне розуміння поняття «час для навчання». Власне, тепер час для навчання – це будь-який час. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) визначають як набір технологічних засобів і ресурсів, що їх використовують для передачі, зберігання, створення, спільного використання або обміну інформацією. Ці технологічні інструменти та ресурси включають комп'ютери, Інтернет (веб-сайти, блоги та елек-

тронні листи), технології прямого мовлення (радіо, телебачення та вебмовлення), технології записаного мовлення (підкастинг, аудіо- та відеопрогравачі та пристрої зберігання даних) і телефонію (стаціонарну або мобільну), супутникову, відео тощо) [1], [2].

Функціонування системи освіти в умовах дистанційного / онлайн-ного навчання з інтенсивним використанням ІКТ характеризується пошуком нових способів підвищення якості освітньої діяльності та освіти, підходів до навчання, ефективних педагогічних технологій тощо. Педагоги налаштовані інтегрувати інноваційні підходи та методи навчання до змісту освіти. Однак, оскільки вивчити мову (зокрема українську) у дистанційному форматі складно, й до сьогодні тривають дискусії щодо того, яким має бути навчання мов у сучасних закладах загальної середньої освіти під час онлайн-ного навчання. Проте, безсумнівно, зміни неминучі. Переваги інтеграції ІКТ у викладанні мов очевидні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

На сьогодні у відкритих джерелах не злічити наукових праць, у яких автори / авторки аналізують переваги, недоліки, конкретні проблеми і труднощі, яких зазнають учителі й здобувачі освіти під час дистанційного навчання, що, на нашу думку, свідчить про наявність проблем та необхідність подальших пошуків їхнього розв'язання. Річ у тім, що вчителі активно використовують потенціал ІКТ під час дистанційного навчання, знаходять різні способи застосування їх у педагогічній практиці, однак опановують ІКТ самостійно методом спроб і помилок (щось «працює», щось «відбраковується»), пошук триває постійно, а це збільшує педагогічне навантаження вчителів загалом. Науковці ж прагнуть поєднати досягнення сучасної педагогічної науки з потужними дидактичними можливостями ІКТ, розробити рекомендації, пояснити, як дієво застосовувати ІКТ на уроках, щоб ефективність праці вчителя зросла без збільшення навантаження / робочого часу. До прикладу, в лінгводидактиці О. Кучерук досліджувала інтеграцію методів і засобів ІКТ у методику навчання української мови; Г. Корицька – блог-технології у процесі навчання учнів української мови; О. Кучерук, С. Караман, О. Караман, Н. Віннікова – використання ІКТ для формування фахових компетентностей у майбутніх учителів української мови і літератури; Л. Овсієнко – специфіку підготовки майбутніх української мови і літератури в контексті інформатизації освіти й інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак низка питань щодо використання ІКТ у процесі навчання української мови на сьогодні остаточно не розв'язані. Поза увагою науковців залишилося, зокрема, питання щодо дієвого застосування ІКТ на уроках української мови з одночасним зростанням ефективності праці вчителя й учнів без збільшення навантаження.

Мета статті (постановка завдання) – з опертям на результати анкетування вчителів української мови виявити проблеми щодо застосування ІКТ у фаховій діяльності, з'ясувати причини, запропонувати шляхи розв'язання.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні спостерігаємо протиріччя між підвищенням рівня інформатизації суспільства та неефективним використанням ІКТ у закладах загальної середньої освіти, між можливостями використання ІКТ у процесі викладання української мови та інших предметів і відсутністю відповідних систем методичного навчання [3]. Без наявних систем методичного навчання необхідність опанувати нові можливості ІКТ, виявляти їхню педагогічну доцільність збільшує робоче навантаження вчителів, що, своєю чергою, викликає занепокоєння освітян не лише в Україні, а й за кордоном. Дедалі частіше

педагоги професійно вигорають. Одним із можливих шляхів протистояти професійному вигоранню вчителя – зменшити його навантаження шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) [4]. Парадокс полягає в тому, що щороку кількість засобів для е-навчання, е-платформ зростає, учитель має опановувати нову й нову кількість е-засобів, е-додатків, навчитися послугуватися різноманітними їхніми функціями, щоб створити якісний контент, а для цього він витрачає надзвичайно велику кількість часу, який, на жаль, неможливо точно облікувати в годинах. Окрім того, як вже було зазначено, вчителі опановують ІКТ самостійно методом спроб і помилок, щось «працює» (отже, час і зусилля витрачені марно), щось ні (даремно). Пошук триває постійно, а це, своєю чергою, збільшує навантаження на вчителя.

Навесні 2002 року Department for Education and Skills (DfES) започаткувало однорічну ініціативу під назвою «Перетворення шкільної робочої сили» (TSW) Pathfinder Project. Одним із шляхів зменшення навантаження на вчителів, передбачених DfES, стало **збільшення** використання ІКТ. Дані, представлені в статті I. Selwood, R. Pilkington [4], отримані в результаті оцінки вчителями проблем, пов'язаних із навчанням і використанням ІКТ, засвідчили, що проєкт TSW допоміг зменшити навантаження вчителів, зробив їхню роботу більш продуктивною. Зміни, які, ймовірно, сприяли цьому, включали: значно більший доступ до засобів ІКТ як з погляду апаратного забезпечення вдома, так і єдиного доступу в школі; збільшення щоденного використання ІКТ вчителями; підвищення впевненості вчителів у використанні ІКТ та зміни у поглядах вчителів на якість навчання ІКТ (хоча їхня задоволеність отриманим навчанням все ще була невисокою) [там само]. З часу проведення однорічного проєкту TSW пройшло понад 20 років, однак інформації про те, чи втілюють означений проєкт й на сьогодні, які його результати ми не відшукали. В Україні ж аналогічні проєкти не були започатковані, й до сьогодні вчителі працюють без єдиної «інструкції», самотужки обираючи те, що потрібно на часі.

Складність і багатогранність проблеми якості освітніх послуг вимагають принципово нового підходу до її вирішення. «Якість» є головною вимогою сучасного життя [5]. Якість освіти – це показник розвитку суспільства в певному часовому вимірі [там само]. Для того, щоб відповідати запитам сучасного суспільства в цілому й освіти зокрема вчитель української мови має: ознайомитися з найважливішими новими технологіями і провідними тенденціями використання ІКТ / цифрових ресурсів у викладанні та вивченні мови; опанувати найкращі програми, вебплатформами та ресурси ІКТ для вивчення мови; навчитися використовувати цифрові картки для повторення

та розширення словникового запасу; створювати та використовувати мультимедійний контент для навчання української та/чи рідної мови; знати основні концепції вебдизайну, змішаного навчання та електронного навчання; уміти створювати цифрові ігри для сприяння вивченню мови; цифрово оцінювати словниковий запас і граматику; використовувати інструменти ІКТ, щоб зробити вивчення мови більш ефективним, мотиваційним та інтерактивним; дізнатися про найкращі практики використання ІКТ для навчання мови; обмінюватися досвідом з педагогами Європи; встановлювати контакти з окремими особами та організаціями, які працюють у сфері освіти в Європі, у повсякденній співпраці, зокрема мережевій й т. ін. Це лише поверховий перелік того, що має зробити вчитель для того, щоб його урок був змістовним і сучасним.

У відкритих джерелах пропонують значну кількість зручних онлайн-ресурсів, які дають можливість сучасному вчителю урізноманітнити освітній процес та мотивувати учнів до навчання. З-поміж них: LearningApps, Classtime, Canva, Online Test Pad, Kahoot!, Survio, Trello, Screencastify, Classflow, GamiLab, Quizizz, Online Test Pad, Piktochart, Venngage, Creately, Inspiration, Plickers, H5P, Poodll, TurnItIn, Graasp, Sketchboard, Scrumblr, Monday, Padlet, Flinga.fi, Miro, GoogleDocs, Bit.ai, Framapad, ProtectedText, ClassFlow, Mentimeter, Poll Everywhere, Powtoon, Adobe Spark, Loom, Microsoft Teams, Zoom, Skype, Google Hangouts, Blizz, Moodle та інші. У наведеному переліку є платформи для надання навчальних матеріалів, цифрові інструменти, що уможливають проводити віртуальні зустрічі та конференції, створювати мапи думок, вікторини та опитування, презентації, навчальні відеоролики, проекти, спільно редагувати документи, працювати з інтерактивними дошками, віртуальними корковими дошками й ін.

У всемережі є низка наукових публікацій, у яких розглядають переваги й недоліки як дистанційного навчання, так і окремих онлайн-сервісів, тому ми не будемо акцентувати увагу на цьому. Нас цікавить, якими сервісами активно послуговуються вчителі української мови у фаховій діяльності і чому. Ми провели опитування з-поміж вчителів української мови і літератури Київщини. В опитуванні взяли участь 30 осіб. Анкета вміщувала 10 запитань:

1. Якими платформами ви послуговувалися під час дистанційного навчання?

2. Якими онлайн-сервісами ви послуговувалися під час дистанційного навчання? Яким із них надаєте перевагу? Відповідь обґрунтуйте.

3. З якими онлайн-сервісами ви ознайомлені, але не використовуєте їх у фаховій діяльності? Відповідь обґрунтуйте.

4. Чи маєте бажання опанувати можливості більшої кількості онлайн-сервісів? Відповідь обґрунтуйте.

5. Яким способом ви дізнаєтеся про нові онлайн-сервіси? Яким способом їх опановуєте (за чиєїсь допомоги чи самостійно)?

6. Чи є, на вашу думку, дієвими ІКТ в процесі навчання української мови? Відповідь обґрунтуйте.

7. Укажіть, які, на вашу думку, переваги і недоліки активного використання ІКТ в процесі вивчення української мови.

8. Чи досліджували ви запити учнів щодо доцільності використання того чи того онлайн-сервісу під час навчання української мови? Яким способом?

9. Чи стимулює заклад освіти вас до використання сучасних ІКТ на уроках? Як саме?

10. Що мотивує вас використовувати сучасні ІКТ на уроках?

Результати опитувань подаємо в діаграмах (для зручного візуального сприйняття інформацію у відсотках заокруглено, наприклад, 22 особи – 73,3333333% – указуємо 73%).

Аналіз результатів анкетування засвідчив, що вчителі української мови активно використовують ІКТ на уроках, однак наявні й проблеми, які ми розглянемо нижче з опетр'ям на поняття інформаційно-комунікаційної компетентності (вчителя).

У Словнику-довіднику з української лінгводидактики інформаційно-комунікаційну компетентність потлумачено як здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства [6, с. 101].

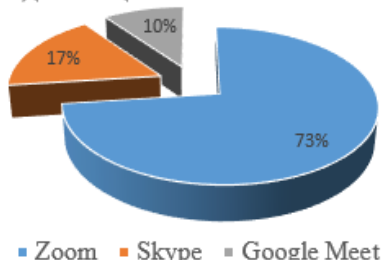
ЮНЕСКО у співпраці з такими компаніями, як Cisco, Intel, Iste та Microsoft розробили рекомендації щодо структури ІКТ-компетентності педагогів (UNESCO ICT Competency Framework for Teachers (ICT-CFT)) [2].

Цей документ має три видання (2008, 2011 і 2018 рр.) і скерований на навчання вчителів ефективно використовувати ІКТ у закладах середньої освіти. Структура компетенцій ІКТ для вчителів (за ICT-CFT) містить 18 ІКТ-компетенцій, упорядкованих за шістьма складниками (Рис. 1).

Розглянемо означені складники в аспекті результатів анкетування вчителів.

1. Розуміння ролі ІКТ в освіті – учителі повинні враховувати цілі освіти, і працювати, щоб їх досягти. З опетр'ям на відповіді, отримані на запитання 1, 2, 3, 4, 6, 7(1) анкети, ми дійшли висновку, що вчителі активно послуговуються ІКТ під час освітньої діяльності, однак розуміють, що в цілях освіти ІКТ самі собою не завжди можуть забезпечити підвищення ефективності навчання, зокрема під час вивчення української мови.

1. Якими платформами ви послуговувалися під час дистанційного навчання?

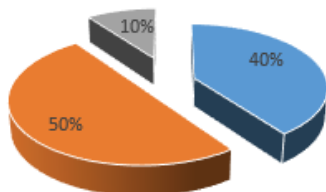
■ Zoom ■ Skype ■ Google Meet

2. Якими онлайнними сервісами ви послуговувалися під час дистанційного навчання?

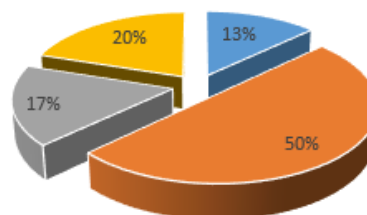
■ Google Forms, LearningApps, Canva, Mentimeter
 ■ Kahoot!, Trello, Padlet, Online Test Pad
 ■ інші

3. З якими онлайнними сервісами ви ознайомлені, але лише зрідка використовуєте їх у фаховій діяльності?

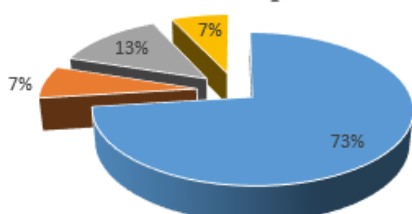
■ Додатки Google (Google Forms часто)
 ■ Онлайнні генератори qr-кодів
 ■ Sketchboard, Miro, AnswerGarden

4. Чи маєте бажання опанувати можливості більшої кількості онлайнних сервісів?

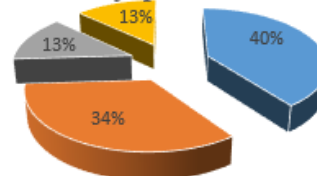
■ Так ■ Радше, так ■ Радше, ні ■ Ні

5. Яким способом ви дізнаєтеся про нові онлайнні сервіси?

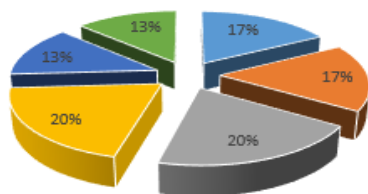
■ від колег, професійних спільнот
 ■ із публікацій в мережі інтернет
 ■ під час підвищення кваліфікації
 ■ із соцмереж (реклама додатків у Фейсбук й ін.)

6. Чи є, на вашу думку, дієвими ІКТ в процесі навчання української мови?

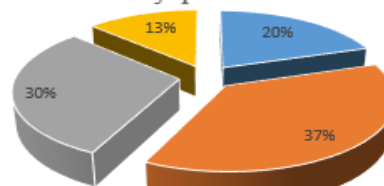
■ так, урізноманітнюють урок
 ■ зрідка, оскільки великої користі для засвоєння мови не мають
 ■ радше, ні, це лише модна тенденція

7(1). Які, на вашу думку, переваги активного використання ІКТ в процесі вивчення української мови?

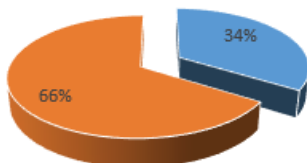
- об'єктивність контролю
- забезпечення можливостей тренажу
- опосередкована участь педагога
- інтерактивність
- моделювання процесів, що їх вичають учні
- міжпредметний зв'язок з інформатикою

7 (2). Які, на вашу думку, недоліки активного використання ІКТ в процесі вивчення української мови?

- формальність навчання і перевірки знань
- у робочому графіку вчителів не відведено часу для дослідження можливостей різних онлайн-ресурсів
- неможливість повної заміни технічним засобом традиційних засобів (крейди і дошки)
- інше

8. Чи досліджували ви запити учнів щодо доцільності використання того чи того онлайн-сервісу під час навчання української мови?...

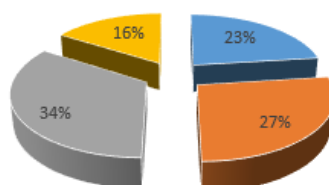
- Так, шляхом опитування (усно чи в Google Forms)
- Ні

9. Чи стимулює заклад освіти вас до використання сучасних ІКТ на уроках? Як саме?

- Так, подяками, грамотами, відзнаками
- Ні

10. Що мотивує вас використовувати сучасні ІКТ на уроках?

- прагнення стимулювати учнів до більшої активності на уроці
- орієнтація на змістовну працю
- нічого не мотивує, це професійний обов'язок сучасного вчителя
- не маю ні внутрішньої, ні зовнішньої мотивації

2. Навчальна програма та оцінювання – використання цифрових інструментів під час освітньої діяльності і перевизначення конкретних цілей у навчальній програмі, а також відповідних індикаторів і пропозицій щодо оцінювання. З опертям на відповіді, отримані на запитання 7(2), 8 анкети, висновуємо, що вчителі не мають означених відповідних індикаторів і пропозицій щодо оцінювання здобувачів освіти на уроках української мови з використанням ІКТ. До прикладу, як оцінити виконане учнем / ученицею завдання на онлайн-сервісі з інтерактивною взаємодією – як результат чи як процес? Якщо як результат, то

як урахувати послуговування підказками? Якщо як процес, то які критерії? Й т. ін.

3. Викладання. Учителів заохочують використовувати ІКТ для вдосконалення методів викладання та навчання. Відповідно вони набувають навичок і на завершальному етапі впроваджують альтернативні, орієнтовані на здобувача освіти, стратегії навчання. Відповіді на запитання 9, 10 переконують нас в тому, що вчителів мало заохочують до використання ІКТ, мотивація їх переважно внутрішня, але не зовнішня. На внутрішню ж мотивацію негативно впливає примус: учитель відчуває, що має працювати під

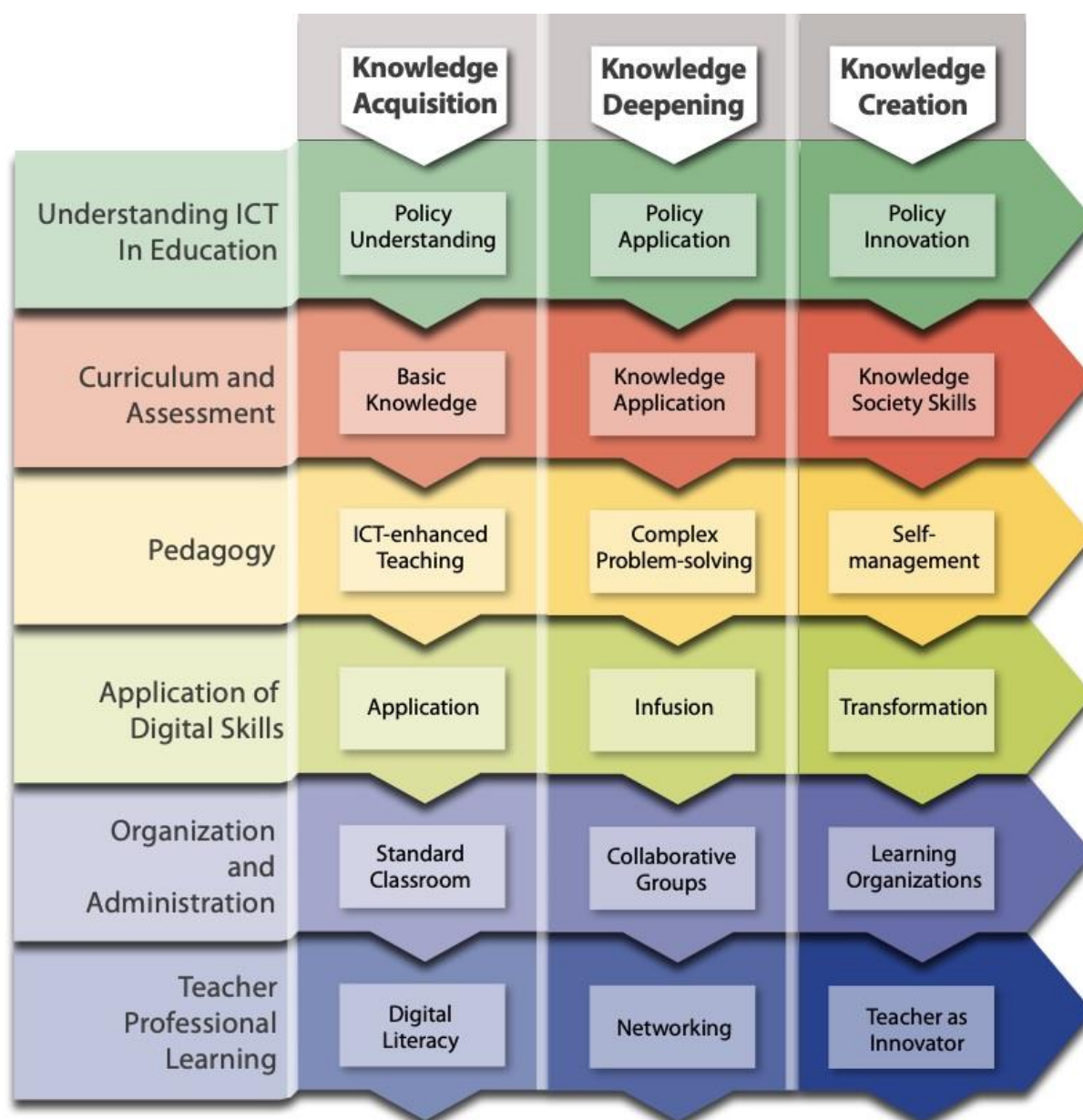

Рис. 1. Структура компетенцій ІКТ для вчителів (UNESCO ICT-CFT)

значним тиском, як внутрішнім, так і зовнішнім (коли намагаються мотивувати словами «мусиш» і «повинен» з обґрунтуванням «це необхідно», «вимога часу» тощо). У такому випадку педагог почувається обтяженим, зобов'язаним, напруженим, винним, професійно недосконалим. Це не сприяє ані мотивації, ані задоволенню потреб учителя.

4. Застосування цифрових навичок. Цей складник передбачає інтеграцію технологій у роботу вчителів. Він чи не найбільш зреалізований. Як зазначено вище, 3-тє видання UNESCO ICT Competency Framework for Teachers видане у 2018. Рекомендації були відповіддю на прийняті Генеральною Асамблеєю ООН цілі сталого розвитку на період до 2030 року, отже інформаційно-комунікаційна компетентність вчителя мала би формуватися поступово, покроково до означеного терміну. Однак у 2020/2021 роках під час пандемії заклади освіти вимушені були перейти на дистанційну форму навчання (в Україні дистанційне та гібридне навчання триває й до сьогодні через повномасштабне вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року). За таких умов вчителі змушені були (і знову «немотиваційна» мотивація – примус) під впливом зовнішніх чинників швидко адаптуватися до нових умов і в максимумі стислі терміни опанувати значну кількість цифрових інструментів для навчання. Тому інтеграція технологій на сьогодні наявна, про що свідчать і відповіді учителів української мови на запитання анкети 1, 2, 3, 4.

5. Організація та адміністрування. Цей аспект передбачає управління цифровими інструментами в закладі освіти. Основною метою є створення віртуального середовища, керування ним, навчання за межами класу. Означений складник зреалізований вповні з тих самих причин, що й попередній.

6. Професійне навчання вчителів. Розвивати цифрову грамотність вчителів та професійно навчати їх, що потребує чимало зусиль з боку державних органів, закладів підготовки і професійного розвитку педагогів та керівників закладів освіти. З відповідей на запитання 4, 5 анкети висновуємо, що вчителі мають бажання і можливість розвивати цифрову грамотність, отримують інформацію з різних джерел, однак з відповідей на запитання 6 («зрідка, оскільки великої користі для засвоєння мови не мають», «радіше, ні, це лише модна тенденція», «ні, учні перенасичені ІКТ і на уроках, і поза ними») та 7 («у робочому графіку вчителів не відведено часу для дослідження можливостей різних онлайн-ресурсів») висновуємо, що професійне навчання ІКТ вчителів не урахує специфіку предметів, викладання яких ті забезпечують. Тобто платформ, онлайн-сервісів багато, курсів підви-

щення цифрової грамотності багато, але часто вчителі даремно витрачають час на те, щоб опанувати можливості того чи того сервісу, а в результаті для навчання української мови він виявляється мало- або й зовсім неефективним. Це пригнічує прагнення педагога, знижує мотивацію й позбавляє його / її енергії. Ми ж розуміємо «професійне навчання» в означеному аспекті як таке, що стосувалося б специфіки предмета (у межах нашого дослідження – української мови).

З опертям на вищезазначене, висловимо власні міркування щодо можливостей і педагогічної доцільності застосовувати засоби ІКТ на уроках української мови без ускладнення організації освітнього процесу та збільшення навантаження на його учасників.

По-перше, за наявної на сьогодні практики формування у вчителів інформаційно-комунікаційної компетентності навчання (самонавчання чи на курсах підвищення кваліфікації) відбувається шляхом надання / отримання певної суми знань і вмінь послуговуватися тим чи тим онлайн-сервісом, але не педагогічного досвіду застосування в межах того чи того предмета. Відтак той чи той ресурс учителі застосовують навздогад, без упевненості в тому, що він «спрацює» під час навчання української мови.

По-друге, означене навчання у кращому випадку закінчується перевіркою знань та вмінь вчителів (тести, виконання практичних завдань, проєктів), у гіршому – лише отриманням сертифіката (практичний складник залишають для самоопрацювання), але не створенням навчально-методичного комплексу / дидактичних матеріалів для «свого» предмета.

По-третє, учителі апробують практичні навички, здобуті під час навчання, шляхом упровадження в освітній процес під час викладання «свого» предмета, але не діляться досвідом зі своїми колегами щодо ефективності використання того чи того ресурсу.

По-четверте, відсутня систематична методична підтримка вчителів щодо використання ІКТ в освітньому процесі, наприклад, у формі публічного обговорення та/або електронних консультацій для розгляду актуальних проблем, які виникають під час використання того чи того ресурсу в процесі навчання української мови.

По-п'яте, акцент на конкретних ІКТ, а не на нових технологіях навчання мови з використанням конкретних ІКТ.

По-шосте, важливим елементом активності у застосуванні ІКТ є мотивація, однак систематичний моніторинг стану мотивації учителів і учнів щодо ІКТ в процесі навчання, як правило, не здійснюється. До того ж, як свідчать результати опитування, педагогів не заохочують до використання / опанування ІКТ, або ж стимулюють морально, хоча

вихідною передумовою дієвої мотивації є задоволення працівника рівнем оплати праці.

Висновки і пропозиції. Отже, інформаційно-комунікаційні технології під час навчання, зокрема й української мови, це і кваліфікаційна вимога, і потреба, і водночас випробування вчителя. Ефективність застосування ІКТ складно виміряти, оскільки вони тісно пов'язані з педагогічними технологіями, та й дієвість упровадження ІКТ під час засвоєння тієї чи тієї теми, навчального предмета неможливо констатувати на початковому етапі впровадження, лише після довготривалого застосування. Задля того, щоб використати максимальні можливості і забезпечити педагогічну доцільність застосування засобів ІКТ на уроках української мови без ускладнення організації освітнього процесу та збільшення навантаження на його учасників, учителів потрібно не лише скеровувати на самоосвіту чи навчати на курсах підвищення кваліфікації, а й забезпечити довготривалу методичну підтримку, зовнішню і внутрішню мотивацію, розробити механізми популяризації досвіду інших вчителів щодо ефективності застосування конкретних ресурсів в межах того чи того навчального предмета, акцентувати увагу не на конкретних ІКТ, а на нових технологіях навчання з використанням конкретних ІКТ. За такого підходу навантаження вчителів зменшиться, їхня робота стане більш продуктивною, мотивованою, а з мотивованим вчителем учні зможуть отримувати якісну освіту.

Список використаної літератури:

1. Hreb M., Hrona N., Kulyk O., Ovsiienko L., Chemonina L. Tools for Electronic Language Pedagogy in the Training System of a Future Primary School Teacher. *Journal of History Culture and Art Research*. Cilt 8. Sayı 4 (2019). P. 186–196. URL: <http://kutaksam.karabuk.edu.tr/index.php/ilk/article/view/2227>
2. UNESCO ICT Competency Framework for Teachers (ICT-CFT). URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000265721>
3. Pet'ko L., Popova L., Kulyk O., Kardash L., Ovsiienko L., Denysiuk I., Proskurniak O. Web Oriented Education Course Design Model in the Entrepreneurship Education System. *International Journal of Entrepreneurship*, 2021, 25(6). URL: <https://www.abacademies.org/articles/web-oriented-education-course-design-model-in-the-entrepreneurship-education-system-11151.html>
4. Selwood I. Pilkington R. Teacher workload: using ICT to release time to teach. *Educational Review*. Volume 57. Issue 2. P. 163–174. DOI: 10.1080/0013191042000308341
5. Кулик О. Є. Управління якістю надання освітніх послуг загальноосвітніми навчальними закладами на основі інформаційних технологій. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 3. С. 79-83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_3_25.
6. Словник-довідник з української лінгводидактики / кол. авт. за ред. М. І. Пентилюк. Київ: Ленвіт, 2015. 320 с.

Kulyk O. Information and communications technologies in a teacher's professional activity: a qualifying requirement, need or challenge?

The author of the article considers the use of information and communications technologies in a teacher's professional activity as probably one of the most relevant pedagogical problems, and argues that even these days, academics tend to largely ignore the issue of efficient ICT application in the lessons of Ukrainian, although it could improve effectiveness of both teachers' and students' activities without making them overloaded with work. Teachers actively use ICT during distance learning and find various ways to apply such technologies in their everyday practical work, but they tend to master ICT on their own, by trial-and-error method, having to constantly search for new and effective approaches, which only increases their teaching load. The purpose of this article is to highlight the issues related to ICT application in professional activity of teachers of Ukrainian, discover their causes, and suggest the ways for solving them.

Based on the results of a survey conducted for teachers of Ukrainian, the author proves that in teaching any subject (including Ukrainian), information and communications technologies appear as a teacher's qualifying requirement, their need and their challenge at the same time. The effectiveness of ICT implementation cannot be ascertained at its initial stage, but only after a long period of its proper application. In order to use such technologies to the fullest extent and ensure pedagogical expediency in application of ICT in the lessons of Ukrainian without complicating the educational process and overloading its participants, not only does the author recommend to encourage teachers' self-education or redirect them to advanced professional training courses, but also to provide long-term methodological support, internal and external motivation, to develop mechanisms for popularizing teachers' experience in efficient application of specific resources within certain school subjects, and to focus attention more on new education technologies that use specific ICTs rather than on specific ICTs by themselves. With this approach, the teaching load will be reduced, the teacher's work will become more productive and motivated, and students will be able to receive high-quality education since they interact with motivated teachers.

Key words: *information and communications technologies, teachers of Ukrainian, teaching, education, lesson.*